

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Чернівецького районного управління поліції
Головного управління Національної поліції у
Чернівецькій області
11.03.2024**

м. Київ, 2024

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 11.03.2024 групою НПМ здійснено відвідування Чернівецького районного управління поліції Головного управління Національної поліції у Чернівецькій області (далі – управління поліції, Чернівецьке районне управління поліції, Чернівецьке РУП ГУНП).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Володін Артем Вікторович, директор Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму;

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму (керівник групи НПМ);

Потапович Павло Васильович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму.

Управління поліції знаходиться за адресою: вулиця Руська, 183, місто Чернівці, Чернівецька область (фото 1, 2).

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування управління поліції групою НПМ здійснено 16.11.2022.

За результатами попереднього відвідування керівництву Чернівецького районного управління поліції надано наступні рекомендації:

забезпечити відновлення функціонування кімнат для затриманих;

обладнати кімнату для проведення слідчих дій камерою відеоспостереження;

забезпечити архівацію відеоспостережень в районному управлінні строком не менше 30 діб;

обладнати кімнату для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками;

організувати підготовку та підвищення кваліфікації працівників поліції, які згідно із своїми службовими обов'язками зобов'язані володіти знаннями і практичними навичками надання домедичної допомоги;

створити належні умови відвідування районного управління маломобільними групами населення;

У ході відвідування встановлено, що більшість рекомендації наданих за результатом попереднього відвідування, не виконані, однак в управлінні поліції проводяться ремонтні роботи з метою реалізації програми реформування

підрозділів поліції по системі «Custody Records» та впровадження «Front-office», що в подальшому уможливить відновлення функціонування кімнат для затриманих, проведення слідчих дій, для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками, а також буде проведено технічне оснащення вхідної групи на предмет доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

На момент відвідування чергова частина управління поліції розміщувалась за адресою: вулиця Білоусова, 19, місто Чернівці, Чернівецька область.

Протягом 2024 року співробітниками управління поліції затримано 39 осіб, з яких: за вчинення адміністративних правопорушень – 6 осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину – 17 осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді, суду – 9 осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального проступку – 7 осіб.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. Упродовж 2023-2024 років до Чернівецького районного управління поліції надійшло 169 повідомлень громадян про можливі неправомірні дії працівників поліції, побиття.

У порушення вимог частини 4 статті 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та частини 3 статті 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» керівництвом управління поліції запроваджено негативну практику розгляду відомством повідомлень про можливі кримінальні правопорушення, які за інформацією заявників (потерпілих) вчинені працівниками поліції, без своєчасного та невідкладного інформування відповідного територіального управління Державного бюро розслідувань, а також відповідної реєстрації таких відомостей у Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

За результатами перевірки фактів, викладених у цих зверненнях, працівниками поліції зареєстровано 2 кримінальні провадження. До органів Державного бюро розслідувань інформація та повідомлення не направлялись.

Так, зокрема 04.01.2023 надійшло повідомлення від громадянина У., зареєстроване під № 382 про факт нанесення йому тілесних ушкоджень працівниками поліції, внаслідок чого він отримав тілесні ушкодження. За результатами проведеної працівниками поліції перевірки викладені у заяві факти не підтвердились.

15.07.2023 надійшло повідомлення від громадянина Н., зареєстроване під № 21140, який повідомив про нанесення йому тілесних ушкоджень

працівниками поліції під час перевірки документів. За результатами розгляду звернення викладені факти побиття працівниками поліції не підтвердились.

Аналогічні порушення виявлено за фактами, зареєстрованими упродовж 2023-2024 року під №№ 23089, 23542, 28370... усього 169 звернень.

Крім того, встановлено факти надходження до Чернівецького РУП ГУНП повідомлень від громадян про незаконні дії (побиття, застосування спецзасобів тощо) працівників Чернівецького районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки (далі – РТЦК та СП).

Так, 01.10.2023 до чергової частини Чернівецького РУП ГУНП надійшло повідомлення від громадянина К. про його побиття представниками Чернівецького міського територіального центру комплектування та соціальної підтримки (далі – МТЦК та СП), яке зареєстроване в ЄО за № 31121.

Аналогічні звернення зареєстровано за №№ 31319 від 02.10.2023, 31498 від 04.10.2023, 31774 від 06.10.2023 та 36381 від 16.11.2023.

За результатами перевірки управління вказані факти не знайшли свого підтвердження, інформація про перевірку законності цих рішень, зокрема органами прокуратури, також відсутня.

Незважаючи на те, що в діях військовослужбовців можуть мати місце адміністративні чи дисциплінарні правопорушення інформація та матеріали органами поліції не передавалась до підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, до функцій якої відповідно до статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» відноситься попередження, виявлення, припинення кримінальних та інших правопорушень, вчинених, у тому числі, працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків.

Вказане свідчить про неефективне виконання органами Військової служби правопорядку у Збройних Силах України функцій, покладених на відомство пунктом 10 статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», в частині забезпечення взаємодії з органами Національної поліції, іншими правоохоронними органами, у тому числі щодо обміну з ними інформацією для виявлення правопорушень.

Аналогічні факти неналежної взаємодії між працівниками вказаних відомств виявлялись з грудня 2023 року представниками національного превентивного механізму в роботі підрозділів м. Києва та Волинської області.

Встановлено факти неналежної організації проведення першочергових дій працівниками поліції при надходженні до органу, підрозділу поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагування на них.

Так, відповідно до вимог КПК України та Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 № 575, у разі якщо в результаті проведення

першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, керівник органу, підрозділу поліції організує і забезпечує подальшу роботу з розкриття кримінального правопорушення.

У разі виявлення під час проведення оперативно-розшукових заходів ознак кримінального правопорушення керівник оперативного підрозділу невідкладно направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України.

За результатами вивчення заяв і повідомлень, про можливі кримінальні правопорушення, які надійшли з державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» (далі – Чернівецький СІЗО) до чергової частини Чернівецького районного управління поліції встановлено, що жоден факт самоушкодження та побиття працівниками СІЗО (зі слів ув'язненого) не знайшов свого підтвердження, заходи кримінально-правового характеру не вживались.

Так, 05.12.2023 до чергової частини Чернівецького районного управління поліції надійшло повідомлення з Чернівецького СІЗО, яке зареєстровано за № 38943 про нанесення ув'язненим Х. собі тілесних ушкоджень у вигляді порізів рук в області зап'ястя.

24.02.2023 надійшло повідомлення від ув'язненого Д., яке зареєстровано за № 5311 про нанесення собі тілесних ушкоджень у вигляді порізів на лівому передпліччі. Аналогічні порушення зареєстровано за № 10763 від 19.04.2024 та 16509 від 09.06.2024.

01.12.2023 надійшло повідомлення від ув'язненого М., яке зареєстровано за № 38600 про здійснення працівниками Чернівецького СІЗО відносно нього катування, знущання, відповідальність за що передбачена статтями 127, 365 та 374 Кримінального кодексу України.

Встановлено численні факти надходження до Чернівецького СІЗО наркотичних засобів у відправленнях, доставлених поштовим оператором ТОВ «Нова Пошта».

Зокрема, 12.04.2023, 18.04.2023, 04.09.2023, 29.12.2023 працівниками слідчого ізолятора при огляді вмісту посилок, виявлено речовини невідомого походження (наркотичні засоби), у тому числі у вигляді медичних препаратів. За вказаними фактами Чернівецьким районним управлінням поліції зареєстровані відповідні кримінальні провадження та розпочато досудові розслідування.

За офіційною інформацією, опублікованою 27.02.2023 на сайті Державного бюро розслідувань, вказана проблема вже ставала предметом спільного обговорення відомства, Національної поліції України та поштового оператора ТОВ «Нова Пошта». За результатами обговорень вжито комплекс заходів з

унеможливлення використання потужностей компанії поштового зв'язку у діяльності зловмисників.

Факти надходжень наркотичних засобів до установ попереднього ув'язнення, зокрема Чернівецького СІЗО, свідчать про неефективну взаємодію правоохоронних органів в регіоні, що створює сприятливі умови для розповсюдження наркотичних засобів та загрожує життю та здоров'ю ув'язнених.

2. У порушення підпункту 11 пункту 3 наказу Національної поліції України від 21.07.2017 № 747 «Про оголошення вироків судів стосовно колишніх поліцейських» в управлінні поліції не здійснюється комісійне обстеження всіх службових приміщень та транспортних засобів з метою виявлення та вилучення сторонніх предметів, які можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень затриманим особам.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 29 Конституції України, стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

3. Встановлено факти застосування працівниками Чернівецького РУП ГУНП до громадян заходів адміністративного примусу, затримання без складання протоколів про адміністративне затримання тощо.

Так, працівниками Чернівецького РУП ГУНП на виконання 912 доручень (повідомлень) про ухилення від призову, мобілізації, військового обліку громадян, які надійшли до підрозділу поліції протягом 2023 року, було виявлено та доставлено до районного територіального центру комплектації та соціальної підтримки в Чернівецькій області (далі – РТЦК та СП) 297 громадян. Протоколи про адміністративне затримання цих осіб не складались.

На час відвідування встановити фактичні дійсні обставини процедури затримання та доставлення громадян працівниками поліції до підрозділів РТЦК та СП неможливо у зв'язку із відсутністю документів про їх адміністративне затримання тощо.

4. У порушення підпункту 1 пункту 1 розділу VIII Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція), в управлінні поліції кімната для затриманих не використовується більше ніж 13 років.

Разом з цим, у порушення підпункту 2 пункту 4 розділу IV Інструкції затримані особи доставлялись до управління поліції (вул. Руська, 183) для проведення процесуальних дій без належної перевірки наявності правових підстав доставлення відповідальними по управлінню поліції.

Зокрема, згідно записів у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених (далі – журнал), передбаченому додатком 7 Інструкції, встановлено, що 21.01.2024 о 01 годині 05 хвилин до приміщення управління поліції

запрошено громадянина [REDACTED] (запис в журналі № 452), який о 03 годині 00 хвилин залишив приміщення управління поліції. Цього ж дня о 05 годині 00 хвилин [REDACTED] знову запрошено до управління поліції (запис в журналі № 453) де в подальшому о 05 годині 50 хвилин затримано в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

У той же час, в ході проведення конфіденційної бесіди із громадянином [REDACTED], який утримується у Чернівецькому СІЗО, останній повідомив, що фактично був затриманий службовими особами управління поліції 21.01.2024 близько 01 години та відразу доставлений до приміщення Чернівецького районного управління поліції де перебував до 8 години та жодного разу не залишав зазначене приміщення.

Кримінальне процесуальне законодавство України чітко регламентує дії уповноважених службових осіб, які здійснюють затримання. Хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі, а особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Як результат, у вищезазначеному випадку службові особи поліції не зафіксували часу фактичного затримання особи, що призвело до порушень низки її прав у тому числі права на свободу та особисту недоторканість.

У справі «Гриненко проти України» (заява № 33627/06) Європейський суд з прав людини встановив порушення підпункту «с» п. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у зв'язку з тим, що тримання заявника під вартою з 23:00 год. 20 листопада (момент фактичного затримання) до 13.30 год. 21 листопада 2024 року (момент складення протоколу) було незаконним, оскільки воно не було належним чином задокументовано і таким чином процесуальний статус заявника залишався невідомим у цей період.

Крім того, зловживання правом затриманих осіб на свободу та особисту недоторканість також встановлено при затриманні [REDACTED] та [REDACTED]

Зокрема, згідно записів в журналі (запис в журналі № 304), встановлено, що 15.01.2024 о 10 годині 50 хвилин до приміщення управління поліції доставлено затриманого [REDACTED], однак в протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, слідчий відділення розслідування злочинів скоєних проти життя та здоров'я особи слідчого відділу Чернівецького районного управління поліції Николайчук М.П. зазначив час фактичного затримання 10 година 58 хвилин, що не відповідає дійсності.

Згідно записів в журналі (запис в журналі № 401), встановлено, що 18.01.2024 о 13 годині 47 хвилин до приміщення управління поліції доставлено затриманого [REDACTED], однак в протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення слідчий відділення

відсутність фіксації такої інформації, як дата, час та місце затримання, ім'я затриманого, підстави для затримання та ім'я особи, яка здійснила затримання, повинні розглядатися як недотримання вимоги щодо законності та невідповідність самій меті статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

6. У порушення вимог пункту 3 Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах і підрозділах внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.12.2003 № 1561, підпунктів 9, 10 пункту 3 наказу Національної поліції України від 21.07.2017 № 747 «Про оголошення вироків судів стосовно колишніх поліцейських», в управлінні поліції відсутня кімната для проведення слідчих дій, а процесуальні дії із затриманими особами проводяться в службових кабінетах співробітників слідчого відділу управління поліції (кабінети розміщені на 3 та 4 поверхах адміністративної будівлі управління поліції), без належної відеофіксації таких дій (фото 3, 4).

Зокрема, не здійснювалась відеофіксація процесуальних дій під час затримання [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] та інших, про що зроблено відповідний запис у протоколах.

Відповідно до пункту 7 розділу VII Інструкції у разі тимчасової відсутності в адміністративній будівлі органу (підрозділу) поліції спеціально відведених та облаштованих службових приміщень або недостатньої їх кількості для забезпечення повноважень поліції опитування й інші процесуальні дії з відвідувачами, запрошеними та доставленими особами можуть проводитися в службових кабінетах поліцейських, визначених керівником органу досудового розслідування, з відеофіксацією таких дій у встановленому порядку.

У порушення вищезазначених вимог Інструкції керівництвом Чернівецького районного управління поліції не визначено службових кабінетів поліцейських у яких можуть проводитись процесуальні дії, та не забезпечено їх відеофіксацію.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню у Другій Загальній доповіді [СРТ/Inf (92) 3]) наголошував, що електронні записи поліцейських допитів є додатковою гарантією недопущення жорстокого поведження із затриманими особами та надають також значні переваги самій поліції, оскільки виключають безпідставні звинувачення у фізичних чи психологічних знущаннях. Наявність записів здійснених поліцією допитів також зменшить вірогідність навмисної відмови затриманих осіб від попередньо наданих свідчень.

7. Відповідно до посадової інструкції на інспектора слідчого відділу управління поліції Луцаку Н.А. з 06.03.2024 покладені обов'язки службової особи, відповідальної за перебування затриманих (далі – службова особа), передбачені статтями 212, 213 КПК України та розділом X Положення про слідчі

підрозділи Національної поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08.07.2017 № 570.

Під час вивчення документації службової особи встановлено, що жодні обов'язки передбачені КПК України не виконуються.

Зокрема, серед іншого особою, відповідальною за затриманих, не забезпечується ведення обліку затриманих слідчими осіб, які підозрюються в учиненні злочину, а також підозрюваних, яким обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою; запису усіх дій, що проводяться із залученням затриманого, у тому числі час їх початку та закінчення, а також осіб, які проводили такі дії або були присутні при проведенні таких дій; письмових доповідей керівнику слідчого підрозділу про стан дотримання прав осіб, затриманих за підозрою в учиненні злочину та інших.

Виконання вищезазначених обов'язків службовою особою зводиться лише до накопичення копій протоколів затримання осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних злочинів та проступків.

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України, стаття 213 Кримінального процесуального кодексу України).

8. У порушення вимог пункту 17 розділу VII Інструкції в управлінні поліції не обладнано кімнату для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками, у зв'язку з чим такі побачення проводяться в службових кабінетах працівників.

9. Незважаючи на вимоги пункту 20 розділу VII Інструкції, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим відсутні записи про проведення конфіденційних побачень затриманих із захисниками із зазначенням часу початку таких побачень та їх закінчення.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Чернівецькому районному управлінню поліції Головного управління Національної поліції у Чернівецькій області:

1. Відповідно до частини 4 статті 216 КПК України забезпечити внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань, та невідкладного інформування територіального управління Державного бюро розслідувань;

2. Організувати щотижневе комісійне обстеження всіх службових приміщень та транспортних засобів з метою виявлення та вилучення сторонніх предметів, які можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень затриманим особам;

3. Забезпечити фіксацію фактичного часу затримання відповідно до статті 209 КПК України та своєчасну перевірку наявності правових підстав доставлення затриманих осіб до управління поліції;

4. Забезпечити дотримання вимог статей 104, 208 КПК України в частині фіксації у протоколах інформації щодо точного місця затримання, часу та місця складання протоколу;

5. Визначити службові кабінети управління поліції, у яких можуть проводитись процесуальні дії та забезпечити відеофіксацію таких дій.

6. Забезпечити виконання обов'язків службовою особою, відповідальною за перебування затриманих, передбачених статтями 212, 213 КПК України та розділом X Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08.07.2017 № 570;

7. Обладнати в управлінні поліції кімнату для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками;

8. Забезпечити внесення до журналу інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим інформації про проведення конфіденційних побачень затриманих із захисниками із зазначенням часу початку таких побачень та їх закінчення;

9. Забезпечити належну взаємодію між службовими особами управління поліції та військовослужбовцями РТЦК та СП.

До звіту додаються наступні документи та матеріали:

Фотознімки, отримані за результатами відвідування управління поліції.

Керівник групи НПМ

**Заступник начальника відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

Сергій КОНОПЛЯСТИЙ

Додатки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

